

Streszczenie

Pracę doktorską pt. *Parentyfikacja w grupie polskich adolescentów: opracowanie narzędzi badawczych i eksploracja procesu* - stanowi cykl pięciu monotematycznych artykułów, głównie o charakterze empirycznym, opublikowanych w wysokopunktowanych czasopismach w języku angielskim.

Celem zaprezentowanych prac będących przedmiotem rozprawy doktorskiej było opracowanie narzędzi badawczych oraz eksploracja procesu parentyfikacji w grupie polskich adolescentów. Aby zrealizować postawione cele, prace nad projektem badań doktorskich podzielono na trzy etapy:

1. Przegląd literatury:

Na tym etapie usystematyzowano doniesienia na temat procesu parentyfikacji, ze szczególnym uwzględnieniem relacji między parentyfikacją doświadczaną w okresie dzieciństwa i adolescencji a realizacją zadań rozwojowych w grupie późnych adolescentów/osób wkraczających w dorosłość. Efektem pracy była Publikacja 1.

2. Konstrukcja narzędzi badawczych:

Podjęcie prac nad polskojęzycznymi narzędziami było niezbędnym krokiem z uwagi na ówczesny brak polskich kwestionariuszy/adaptacji testów zagranicznych, które umożliwiłyby badania nad procesem parentyfikacji z udziałem polskich prób (rozpoczęcie prac w latach 2015-2016).

- Badanie 1 (Publikacja 2): $N = 641$ (wiek: $M = 14.96$, $SD = 0.36$; dziewczęta: 60.7%, chłopcy: 38.8%, brak informacji nt. płci: .5%; Borchet i in., 2020a)

Na podstawie wyników Badania 1 przygotowano autorski *Kwestionariusz Parentyfikacji dla Młodzieży* umożliwiający wielowymiarowy pomiar parentyfikacji aktualnie

doświadczanej przez adolescentów. Proces tworzenia kwestionariusza i jego właściwości psychometryczne opisano w Publikacji 2. Kwestionariusz został wykorzystany w badaniach zaprezentowanych w Publikacjach 3 i 4. Dodatkowo, dokonano adaptacji zagranicznego narzędzia – *Parentification Inventory* (Hooper, 2009), które pozwala na retrospektywną ocenę parentyfikacji doświadczanej w okresie dzieciństwa i dorastania. Adaptację wykorzystano w Publikacji 5, artykuł prezentujący adaptację jest w recenzji.

3. Prace eksploracyjne:

Najważniejszym elementem pracy doktorskiej było przeprowadzenie trzech badań poprzecznych eksplorujących problematykę parentyfikacji doświadczanej przez polskich adolescentów.

- Badanie 2 (Publikacja 3): $N = 169$ (wiek: $M = 14.57$; $SD = 1.10$; dziewczęta: 62.1%, chłopcy: 37.3%; brak informacji nt. płci: .6%; Lewandowska-Walter i in., 2017)

Celem Badania 2 było sprawdzenie, w jaki sposób płeć różnicuje nasilenie parentyfikacji na różnych jej wymiarach, a także jakie są związki między wymiarami parentyfikacji a sposobami radzenia sobie ze stresem u wczesnych adolescentów. Wyniki badania wskazały, że chłopcy deklarowali wyższy poziom instrumentalnej parentyfikacji skierowanej na rodziców oraz wyższy poziom zadowolenia z roli pełnionej w rodzinie niż dziewczęta. Z kolei dziewczęta deklarowały wyższy poziom emocjonalnej parentyfikacji skierowanej na rodzeństwo. Na poziomie tendencji statystycznej dziewczęta wykazywały również wyższy poziom emocjonalnej parentyfikacji skierowanej na rodziców. Dziewczęta i chłopcy podejmowali różne strategie radzenia sobie, zarówno w przypadku parentyfikacji skierowanej na rodziców, jak i na rodzeństwo (Lewandowska-Walter i in., 2017).

- Badanie 3 (Publikacja 4): $N = 191$ (wiek: $M = 14.61$; $SD = 1.26$; dziewczęta: 55%, chłopcy: 44.5%; brak informacji nt. płci: .5%; Borchet i in., 2021)

Celem Badania 3 była eksploracja relacji między aktualnie doświadczaną przez adolescentów parentyfikacją (na różnych wymiarach) a ich osiągnięciami szkolnymi, z uwzględnieniem kontekstu jakości ich życia. Wyniki wskazały, że końcoworoczna średnia ocen szkolnych była pozytywnie związana z poziomem doświadczanej przez adolescentów instrumentalnej parentyfikacji skierowanej zarówno na rodziców, jak również na rodzeństwo. Dodatkowo, relacja ta była mediowana przez ogólną jakość życia adolescenta. Otrzymane wyniki zwracają uwagę na to, jak ważny dla następstw parentyfikacji jest sposób w jaki adolescent postrzega role pełnione w swojej rodzinie oraz wskazują na ważną rolę ochronnych czynników pozarodzinnych, które mogą składać się na jakość życia nastolatka (Borchet i in., 2021).

- Badanie 4 (Publikacja 5): $N = 218$ (wiek: $M = 21.37$; $SD = 2.49$; kobiety: 86.2%, mężczyźni: 13.8%; Borchet i in., 2020b)

W Badaniu 4 udział wzięły osoby w okresie późnej adolescencji/wchodzące w dorosłość. Wyniki badania wskazały na pośredniczącą rolę jakości relacji z rodzeństwem w związku między retrospektywną oceną parentyfikacji doświadczanej w okresie dzieciństwa i dorastania a bieżącą samooceną. Uzyskane wyniki wskazują, że relacje z rodzeństwem mogą stanowić ważny czynnik chroniący przed negatywnymi następstwami doświadczanej parentyfikacji (Borchet i in., 2020b).

Efekty wszystkich prac opublikowano w cyklu pięciu spójnych tematycznie publikacji naukowych w wysoko punktowanych czasopismach anglojęzycznych. Badania 1-4, zaprezentowane odpowiednio w Publikacjach 2-5, miały charakter poprzeczny, natomiast Publikacja 1 miała charakter przeglądowy.